

Hájenka, místo setkávání

Jan a Jakub Maryškovi

Kouzlem domácího vzdělávání u nás na Hájence je život sám.

Žitý život v pozornosti.

Minimum struktury a každodenní všednost povýšená vnitřní prací na naplňující proces v různých rovinách bytí.

Do takového prostředí přišel před deseti lety Jakub.

Tři jeho velcí sourozenci se právě vydávali za dobrodružstvím dospěláckého života.

Procestovali svět, zakládali rodiny, přivedli na svět vnoučata.

Babička po atacích zánětu trojklaného nervu, mrtvičky a v procesu jakéhosi nekontrolovaného vnitřního růstu lehce slábne a usmívá se v křesle.

Jsme tři generace na samotě uprostřed krásné přírody Blanského lesa, nedaleko od Českého Krumlova.

Obklopeni lesy, lukami, vodou.

Vize takového života přišla v roce 1995 a od té doby se naplňuje.

Mnoha pokusy a omyly.

A vzdělávání?

Také na ně dojde.

Začnu slovy Jana Wericha: "Z ničeho se nemá dělat věda. Ani z vědy ne."

A doplňuji: „Natožpak z něčeho tak přirozeného, jako je učení se novým věcem.“

Do vyprávění se budou míchat zkušenosti z terapeutické praxe s dětmi a rodiči.

Celý, více než dvacetiletý, životní oblouk vnímám zároveň jako legrační i existenciálně důležitý.

Obě polohy se melou ve volném tanci a krkavci k němu pění krákomentář.

„Jo, škola ?

To znám, už jsem tam byl sedmkrát po hodině. Na přezkoušení.“

(Tak pravil čtvrták Kuba.) „A nezdržujte!...“

Jakube, co pro tebe znamená učit se?

Učit se pro mne neznamená sedět od osmi do jedné ve škole a nemoci si rozhodnout téma, ale spontánně si vybrat kdy a čemu se chci věnovat: teplotní graf, kreslené a politické mapy, měření stromů v okolí domova...

Dělat věci bezprostředně.

Šáhnout si na ně.

Učení prosákne z intelektuální do prožitku.

Plaňkový plot nevznikne, v pravidelnosti, kterou z neznámých důvodů preferujeme, bez formulace:

$x=c:(a+b)$, kde x = počet potřebných planěk, c =délka plotového dílce mezi kůly, a =tloušťka jedné plaňky, b =mezera mezi plaňkami, tedy:

$$x=270:(8+6)$$

$$x=19,8$$

$$x=20$$

Krásně to vyšlo a naučili jsme se toulat se lesem, hledat přitom vhodné soušky, ty rozřezat na délku 150 cm, tyčku odkornit měsíčkem (neboli pořizem), tu která vydá na dvě podélně rozříznout, tenčí zůstanou celé.

Přibít plaňku svisle se zdá být lehké, ale v kopcovité krajině Kletě vám může plot lehce běžet do údolí, nebo se vzpínat k vrcholu. Kolmost, svislost, rovnoběžnost, úhly, vodováha, míry a převod jednotek. Tyčky rády vystrkují hlavičky z řady – některé zvědavky vyčnívají, jiné stydlivky se schovávají.

„Jak je pochytat? No přece provázkem.“

Když se nepicnete kladívkem, tak vás jistě udeří do očí, že někdy plaňka zbyde a jindy schází.

Jak by ne, když mezery odhadujeme a dva úplně stejně rostlé kousky máme výjimečně a začít i končit plato se dá mezerou nebo plaňkou.

Matematicky to neřešíme, skočíme do lesa pro další, nebo zbylou opravíme plot opodál. Kolik kusů jsme při devíti polích spotřebovali? Čtvrták Kuba to lehce spočítá, bude-li ho to zajímat.

A nezdržujte...možná už dělá něco úplně jiného.

Mimochodem, tu poslední tyčku, tu 0,8 jsme dali celou, v plné kráse, protože zaokrouhlovat a zjednodušovat je naší přirozeností.

Kubo, jaký strom máš nejraději?

Nejraději mám buk, kterému říkáme Král lesa, je zhruba třicet metrů vysoký a obvod má 3,8 metru. Má velmi rozložitou korunu. Stojí asi tři kilometry od domu a mám ho také zapsaný ve své knížce Stromy v okolí.

Učení musí dávat smysl, ne věci uměle komplikovat.

Přinášet radost, vycházet z motivací spíše vnitřních, než z nátlaku okolí.

A jsme u školy.

Jak jen o této instituci psát neutrálně či dokonce pozitivně?

Těžko, přetěžko, i když je ve školách spousta milých, kreativních, otevřených a zkušených pedagogů. Školství je myslím těžko reformovatelné a smutně naplňuje pozorování, jak se instituce a systémy lidmi vytvořené s touhou po pokroku stávají brzdou.

Přetváří se, pro mne s nepochopitelnou dynamikou a determinovaností z původně člověku pomocných, tedy účelných, v člověku nepřátelské, tedy účelové.

Stále znovu si kladu otázku, kdy je systém či instituce ještě pomocí a odkdy je již zátěží.

Ztratí-li účel (pomáhat), stávají se účelovými a je třeba to odhalit.

Jaké vlastnosti, vědomosti, schopnosti rozvíjí dnešní povinná školní docházka?

Sousloví pevně ukotvené v našem podvědomí.

Proč povinná?

Jaký bonus „ona povinnost“ dnes přináší a pro koho? Jistě velký pro stát, určitě ne pro jednotlivce (Zde uvažuji rodiny, které se chtějí o své děti starat, ne problémové. Ty zůstávají problémem tak jako tak.) Ochotou k plnění povinností se vyznačuje „řádný občan“, je ovladatelný, předpokládátný a bude-li se v mládí povinně učit, pak bude po zbytek života snáze akceptovat i těžko představitelné. Trpné přijetí „povinnosti se učit“ nalomí většinou touhu mladého života po poznání, moudrosti, svobodě a naplnění.

Proč školní?

Jedinou výhodou je snadnost, jinak přináší samé nevýhody.

Učit se o přírodě v přírodě, o technice v dílnách a o hvězdách na hvězdárně.

Měl jsem několik studentů „master“ úrovně studia fyzioterapie, kteří si za celou dobu studia (pět let) nesáhli na pacienta, prostě neznali řemeslo. Ptal jsem se jich, co budou po ukončení studia dělat.

„Vědu“ odpověděli, a tak se těším na další úžasné pokrokovou metodu fyzioterapie. Ne nutně školní, univerzitní nebo akademické, ale živé a tvořivé prostředí je adekvátní pro rozvoj mladého člověka.

Proč docházka?

Dojít do školy by bylo pro mnoho dětí velice osvobozující. Dojít tam v klidu, až se vyspí a ne na nultou hodinu. Dojít v pohodě a pokecat s kamarádem a ne se strachovat, že ujede autobus a školu zamknou. Dnešní situaci odpovídá: povinná školní dovážka, vím je to urážlivé a pejorativní, dělá to z dětí objekt! Doufám slyšet Váš nesouhlas. Ano, je to tak a ještě hůř: Objekt manipulace, je plná nahota.

Jak se učíš nejraději?

Nejraději se učím tak, že si sám připravím a promyslím různá témata. Například součet všeho obyvatelstva Asie, zeměpis a matematika v jednom.

Je škola účelnou cestou přípravy na naplnění individuálního osudu, nebo plní mnoho cílů zástupných, účelových?

Každý nechť si odpoví sám a setrvá, shledá-li systém účelným, nebo může hledat alternativu, pokud účelovost převážila.

Jsme obklopeni mnoha podobně se chovajícími strukturami, nejen ve školství, ale i ve zdravotnictví, energetice, bankovníctví, zemědělství, potravinářství, atd..

I zde je rozvaha na místě.

Vlastně neučíme, prostě žijeme, jsme hodně času společně.

Ať už na Hájence, většinou venku (V létě spíme na balkoně, vaříme v otevřeném prostoru letní kuchyně a koupelnu máme kachlíčkovanou hvězdami.), nebo na cestách. Cestujeme po Evropě, po její přírodě, hlavně horách.

Denní, týdenní, letní nebo zimní..., průběh dne není pevně dán. Většinou se dopoledne věnujeme činností jemnějšími, vnitřnějšími a po společném obědě spíše hospodaření na pěti hektarech luk, pastvin, polí a zahrádky, nebo pracujeme v dílně...

Program „neučení se“ bazíruje na zachycení podnětů, kterými Jakub přirozeně dává vědět okruh zájmu.

Častá námitka, a byla to i naše velká starost, že domoškolák nerozvine sociální kompetence, z nás spadla velice rychle. Pozorujeme, jak prostředí nehomogenní skupiny je daleko příznivější pro rozvoj empatie a dalších kompetencí než konkurenční a na výkon a výsledek orientovaný školní kolektiv.

Jakub nás naučil, že se umí spontánně, uvolněně chovat, jak ke starším, tak k mladším.

Jediné co mu opravdu chybí, je zkušenost s bezvýhodným a nesmyslným konkurenčním bojem v příliš homogenních a pravidly svázaných kolektivech, který končí často smutkem, nepochopením i šikanou. Zde ani pro zkušeného pedagoga není lehké najít východisko.

Ale chybí mu to opravdu? V otevřeném světě, založeném na korektních mezilidských vztazích a vzájemné úctě a toleranci nejsou takové stereotypy pomocí. A ocitne-li se někdy ve společnosti, která uznává hodnoty jiné, pak pevně věřím, že najde východisko.

O možnosti kvalitně doprovázet dítě školním věkem se rozhoduje o mnoho let dříve.

Vlastně již při početí.

Pro jednoduchost začněme porodem.

Porod, ač se nezdá, je rychlá, překotná změna pro děcko i okolí.

Miminko je tu, ale rodiče ještě ne – rodiči se dva lidé teprve učí být.

Přijmout plně novou situaci a otevřenou myslí i srdcem reflektovat, pozorovat nový život.

Ve své, již bezmála třicetileté, praxi se setkávám stále častěji s potřebou pomoci pro rodiče se mamky a táty. Intuitivní mateřství (kdy žena i muž volí odkudsi z obecné rodové zkušenosti spontánně adekvátní přístup k děcku) se stává spíše výjimkou. Přibývá žen (a mužů), kteří se nepřerodí spontánně v matky (a otce) a jsou nejistí, vystrašení a často pouze mechanicky aplikují vyčtené, naučené postupy.

Často končí tento proces až vzpourou tříletých a dále po únavném boji, vzdorem náctiletých.

V této chvíli je škola úžasným vynálezem, jak selhávání vztahu maskovat, externalizovat.

Dítě včas odložit do „institucionalizovaného světa“ a zůstat trochu rodičem a trošku na distanc.

Většina rodin, tímto trpících (samozřejmě jsou to jen některé rodiny, existuje i mnoho důvodů úctyhodných, proč je školní prostředí nejlepší možnou volbou) pocítí úlevu.

Tak, jak jsou, by již nemohli dál.

Nelze to přiznat, proto velké divadlo láskyplných náručí, síla na změnu často není.

Zpět k mimču.

Nenaučí-li se okolí děcka vnímat nonverbální signály, nebere-li je vážně, nenechá-li si větší část zodpovědnosti u sebe, pak se těžko rozvine vztah vhodný pro budoucí pohodové „domoškoláctví“.

Nerohoduje čas strávený s dítětem, ale kvalita pozornosti, otevřenosti doprovázející osoby. Maminka hrající si (pardon, vyřizující důležité záležitosti) na mobilu je pro dnešek příznačným obrazem.

Nevěnuje dítěti pozornost, a až „míra přeteče“ pak vyletí a neznalá situace autoritativně zasáhne.

Plác. Z nepochopení. Vzniká odpor, agrese, rezignace... dítě osiřelé uprostřed moderní doby. Máme mnoho sirotků.

Vím, jsou to příkrá slova, ale pravdivá, praxí prověřená.

Bolestné i pro terapeuta, který je zhusta nucen řešit jen zástupné otázky.

Pokud se rodiče učí, poznávají své dítě, rostou s ním, pak mají cestu k domoškoláctví otevřenou.

Připadá jim škoda hodnotný čas (tak vnímají společný život) rozměňovat do víkendových epizod.

Do tří let dítěte není třeba o moc víc než láskyplný, vědomý a hravý okruh rodiny (máma, táta, sourozenci, babičky a dědečkové), možná trocha přírody a zvířátko.

Do šesti let se pak okruh přirozeně rozšiřuje, přibývá kontaktů s dospělými i dětmi, ale stále je širší rodina (v našich podmínkách) nejvhodnějším místem pro rozvoj dítěte.

Po šestém roce (někdy později) se dostává do popředí víc a víc charakter a výbava dítěte.

Pokud se rodič opravdu mezitím „zrodil“, pak sám ví nejlépe, je-li dítě zralé pro nějaký druh školy a tuší i je-li jejich celková situace vhodná pro domoškoláctví.

Chce-li učinit tento výběr, jako už mnohokrát předtím, svévolně a autoritativně, bez pozorování, často šáhne vedle. Má-li natrénováno trpělivé, skromné, klidné pozorování, pak se nezmylí. Zvolí-li domoškolu, bude to vždy krok do neznáma, do nejistoty, do světa „smět být jiný“.

Ale to už ví, má šest let zkušeností a malých bitev za sebou. Zkušenost nejistoty bude jeho jedinou jistotou, ne knihy, ne poradny, ne tendence a módy. Pouze vlastní, často bolestná pozorování.

Bez zbytečných struktur, ale s absolutním přijetím školáka, převzetím zodpovědnosti, může lehkost bytí plně rozkvést. Ovšem, popisují ideální situaci, kdy mám čas, chuť, prostor, sílu, prostředky a podporujícího partnera. (Nebojte, i menší část vyjmenovaného na rozjezd stačí, a pak se uvidí.)

Na Hájence se ukazuje absolutní volnost jako metoda volby.

Jakub neměl za čtyři roky školy jedinou klasickou hodinu češtiny, matiky, zeměpisu, vlastivědy.

Píše, čte, počítá, zná zeměpis světa i realie České republiky...spontánní proces.

Zvídavé dítě, bez tlaku a hodnocení si samo nachází oblast zájmu, tu rozvíjí. My jen asistujeme, doplňujeme, umožňujeme.

Zajímá Tě, Jakube, tektonická činnost, posun zemských desek?

Pak dubnové stanování na Islandu, jednou nohou v Americe a druhou v Evropě bude to pravé.

Jaksi náhodou se objeví kniha o Aleutských ostrovech. Že jste o nich nikdy neslyšeli? Nevadí, čtvrták Kuba vám poví, kde jsou, jak vznikly a i to, že vyrobit věrnou plastiku ostrova v měřítku 1 cm na mapě se rovná X km ve skutečnosti (Pozor na 3D – tedy i nahoru v měřítku, jinak vám nebudou sedět vrstevnice!) není práce na hodinku. O ledovcích, sopkách, gejzírech, vodopádech, o tom jaké je to zapadat sněhem při venkovní snídani na Islandu, vám také poví.

Že byl, 10tiletý, rovnocenným členem výpravy a parťákem milému 15tiletému gymnazistovi Jáchymovi?

Že každý večer stavěl stan ve větru, který si v Čechách neumíme ani moc představit?

Že vařit venku a jíst týden z jednoho ešusu s kamarádem a pak jít umýt nádobí do ledovcové říčky nebo oceánu, je fajn a normál?

No, asi vykoukly ty kompetence, tak už se táto neboj, ono to asi s klukem dopadne!

Doma povyprávět babičce (zase sedí v křesle, usmívá se a kulí oči), že by další sociálno?

Přiznávám, vedeme Kubu více do přírodná, ale jsme jím tam i vedeni.

Přiznávám, chodí k nám prvním rokem jednou týdně Jirka – učitel angličtiny. Po počátečním šoku, že učení je sezení, se už našli. Umí si zahrát při hodině angličtiny badminton i ping pong, pexeso, sedět venku a po hodině společně poobědvat a nekazit si chuť. Hurá. Jirka pak probere s babičkou politiku, ona se na to týden těší a Kuba pozorně vnímá..

Jakub vyrůstá bilingválně, čte německy sedmisvazkové dětské příběhy, každý svazek ca. 500-600 stran.

No, když ho to baví...a čas má. Stres s učením se cizím jazykům nemáme. Po zkušenosti se staršími dětmi, každé umí mezi třemi až pěti jazyky a částečně je to i živí, víme své.

Přiznávám, chodí k nám už čtvrtým rokem učitel na kytaru Dan. Oba setkávání těší, je radost vidět je jak spolu hrají. Když Kubu poprosím, uvede mi různá setkání na Hájence před publikem, instrumentálkou, nebo písni. V prvním patře stojí piáno a občas je slyšet, to bude Kuba s mamkou.

Už od Jakubova narození máme s ženou Maruškou stručnou domluvu:

1. Jakuba bereme jako sobě rovného, bereme ho vážně.
2. Rozhodne-li jeden z nás strategii, druhý následuje a podporuje i když má pochybnosti.

(Neokopávat kotníky.)

3. Vyřikání si, určení dalšího směru se děje bez dětí, dohoda se drží až do nové domluvy.

Tak mohou vzniknout situace, kdy mi dvouletý Kuba sedí na klíně, má v ruce ostrý špičatý nůž a dělá třísky, zapaluje oheň a hladí plameny. Maruška jistě nevřeští, že jsem blázen a dítě zhubím, ví, že platí bod jedna.

Ve čtyřech letech dostává Jakub volně k práci sekeru, záhy i upravenou kosu (bez špičky) po mém dědečkovi. V deseti můžu Kubu poslat s naším elektrotraktorem se senem, dřevem po loukách i lesem. Kozu podojí a vajíčka posbírá.

S babičkou hospodaří jeden den v týdnu zcela suverénně. Ona sedí a usmívá se v křesle, a on, to jsou její nohy a fyzická síla.

Ekologii opět neučíme, ale žijeme poměrně „hustě“. Ještě dnes, po letech, mě oblažuje obrázek tří starších dětí, jak stojí v zimě nad displejem naší ostrovní elektrárny a dohadují se na jak dlouhou sprchu to dneska vydá...

Protože, co nevyrobíme, to nemáme.

Samozřejmě s jasnou vizí dospívající dcery Kačky, že takhle blbý nápady (tedy žít na Hájence s omezenými zdroji) může mít jen fosil (tedy já).

Kubí, máš starší sourozence, řekneš nám o nich něco?

Matěj, kterému je dvacet pět, donedávna cestoval. Byl v Indonésii, přeplachtil do Austrálie a podnikal další různé výlety po Evropě, až v roce 2017 v cestování ustal.

Vojta dříve cestoval po Číně a teď ve svých dvaceti šesti letech žije se svojí ženou a tříletým synem v Praze.

Kačka studovala v Českých Budějovicích jazyky a teď žije se svým mužem Honzou a dvouletým synem v Belgii.

Smět být jiný, tedy svůj, přijmout tuto jedinečnost a neklesat na mysli pokud nemám správný model telefonu, nebo se neúčastním právě populárních virtuálních aktivit.

Nenechat se uplatit chválou, ani zlomit tresty.

Strašákem domoškoláckých rodičů bývají přezkoušení.

My se na ně zatím těšíme.

Chodíme do nejbližší (spádové) školy.

Domluva byla perfektní: paní ředitelka vybrala pro prvňáčka milou paní učitelku Lenku.

Kuba jí vždy představil své portfolio činností, které za půl roku vyzkoušel. Zpracováním podkladů pro portfolio se zabýváme zhruba tři týdny před setkáním. Dbáme na to, aby dokumentace činností nepřerostla nejmenší míru možného a aby nedeterminovala Jakubův svět. Většinou Maruška rozhodí fotky a další podklady. Kubík se toho chopí, a je to. Píše rukou popisky, psacím i tiskací. Chyby mu moc nekoriguje, jen když to vede k novému zájmu a učení. Předkládáme pak jeho práci s přiměřeným počtem nepřesností a omylů.

Velký dík „úče Lence“, že pochopila a dala nám svobodu.

Většina zpracovaných témat přesahuje o mnoho požadovanou hloubku i rozsah učiva pro daný věk, máme prostě štěstí, že to Jakub má zrovna takhle. Stejně je třeba stát i za děckem pomalejším, kde výsledky jsou skromnější.

I na vlka (školský systém) myslíme v dobrém a aby se nažral a koza (Jakub) zůstala celá, vyplníme emailem zaslané úlohy. Udělali jsme zkušenost, jsou velice lehké. To nové v nich se zatím zvládne za pár minut. Maximálně dvě až tři dopoledne za půl roku.

Příznávám, babička ráda učila Kubu vyjmenovaná slova. Ona sedí v křesle a usmívá se, on jí recituje. Pěkný obrázek, ve čtvrté už to nedělají.

Shodu podnětu s přísudkem jsme posnídali a večerní procházkou téma dopřežvýkali.

Jinak se synáček učí čtením velice různých knih, přes lexika, Foglarovky, Verneovky, Nefovky, Májovky a již zmíněnou paletu německy píšících autorů, až po články v Respektu.

Spontánně rád píše, i mnoho stran, krásně vázaným psacím písmem.

Nikdo mu neříká co a proč má psát, je to jen jeho volba.

A bum, srážka s realitou: jeho úžasná skautská vedoucí Bobša (kterou žere) zahlásí: „To se nedá číst!“ a naše empatické, ohleduplné stvoření přestává psát psace, aby nikoho neobtěžovalo.

Ha, co dál?

No, vyčkat vhodný okamžik, situaci odlehčit. Čas na rozhovor. Náhled situace i přijetí kritiky, díky Hanko, krásná možnost se opravdu učit. A zase píše.

Na přezkoušeních ve škole v prvních třech letech Kuba sebevědomě hodinu konverzoval, zahrál na kytaru, zazpíval (často česky, německy i anglicky), snad se i těšil.

Určitě se poté těšil, jak to zvládl. My s ním.

První setkání ve čtvrté třídě bylo zvláštní tím, že nám byla přidělena nová paní učitelka.

Mé námitky u paní ředitelky, že když se proces edukace daří, není potřeba měnit osobu učitele, vyšly do prázdna. S paní učitelkou Lenkou bylo domluveno, že ráda doprovodí Jakuba celým prvním stupněm. Myslím, že se na to i těšila.

Nevím proč, ale nejde to. Nevadí.

Pololetního setkání ve čtvrté třídě se tak účastní hned tři paní učitelky, bývalá, nová a angličtinářka.

Situace se radikálně změnila, tři paní učitelky nemají trpělivost vyčkat, s čím Jakub přichází, přeskakují z jednoho do druhého, kluka vlastně nevnímají a melou si svou, pořád ho chválí.

Situace je trapná, my to cítíme (Lenka také), pěkně poděkujeme a máme klid na půl roku.

Nepochopení

Za pár dní jdeme zas, už jako staří rutiněři, bez trémy a strachu.

Setkání proběhlo stejně jako v pololetí, nelze se na paní učitelky zlobit, prostě je to o moc jiný svět.

Nereagujeme, nekritizujeme, jsme rádi, že je zase do února klid.

Paní učitelky zatím akceptují naši cestu, podporují nás. Daly přednost dítěti a upozadily ostatní.

Díků!

Odměnou jsou nám všem nevšední chvílky a možnost přemítat nad zdánlivě jasným, daným.

Pokud by tomu tak nebylo, hledali bychom alternativu. Zcela jistě nám nedává smysl učit doma a koukat na osnovy, co zrovna máme dělat. Nepřijatelné!

Jakub celou dobu ví, kde je jeho škola, třída, zná paní učitelku. Občas se účastní školních aktivit (kino, divadlo...).

A ví, že kdykoli do školy může jít.

Je velice těžké čekat, až se v dítěti otevře okno zájmu, naše netrpělivost, předsudky a strach nám podstrkují mnoho zdánlivě efektivějších možností.

Už v prvních měsících života jsou často po kojenci vyžadovány „tabulkové výkony“ a až na výjimky, čím medicínsky vzdělanější rodič, tím hůře. V popředí procesu pak stojí snaha, aby už zvedalo hlavičku, aby se už otáčelo, aby už stálo.

Hluboké neporozumění a základ dalších tápání a přehmatů, mohu jen přát všem, se tohoto balastu včas zbavili a šli cestou otevřeného pozorování a reflexe. Pro doprovázejícího i děcko je úlevné odložit hodnotící, porovnávající a objevit jiné možnosti a přístupy, čím dříve, tím lépe. V předškolním a školním věku je situace analogická, zde je často handicapem rodič pedagog. A také již hluboce zakořeněné zavádějící stereotypy: plnění „tabulkových norem“ (v šesti se začíná psát, počítat, číst musí všichni ve stejný čas ...), srovnávání dětí mezi sebou (šikovný – nešikovný, nadaný – hloupý), hodnotící přístup, atd.

Pokud je vnější tlak vůdčím principem, pak je celý proces učení ze základu deformován a vnitřní motivace se upozadí. Plnění úkolu, zadání za úplatu (známka, pochvala, úspěch) představují pseudohodnotu a častá motivace strachem je vždy neadekvátní.

Dítě a jeho rozvoj tím trpí. Za bonbón si stoupne a za jedničku memoruje.

Naše trpělivost čekat bývá odměněna. Děcko přichází se zájmem o téma, motivací oblast propátrat. Následuje hledání prostředků a cest jak na to. Vytrvalost při uskutečňování vlastního záměru je často udivující..

Jakub má již dva roky každodenního sledování teploty, srážek a vlhkosti vzduchu změřeno a zaneseno do grafů. Po čase přichází z jeho strany reflexe – sebehodnocení, často pak přepracovává téma na hlubší úrovni. Sleduje již několik let významné stromy v okolí. Fotí je, měří výšku (uhodnete jak?) i obvod, popisuje, vytvořil hodnotící škálu, má představu o jejich kubatuře, stáří. Záznamů je plný sešit, dnes vše přepracovává.

Obě témata si spontánně vybral, nemá žádný vnější bonus z jejich rozvíjení a zůstává u nich roky.

Nevím, kam nás proces doprovázení domoškolačka Jakuba zavede, ale těším se na všechna ta zákoutí.

Nemáme žádný plán na týden, rok, 1. stupeň, 2. stupeň ZŠ, střední ani vysokou školu.

Vím jen z vlastní zkušenosti s vysokoškolačky (učil jsem jako externista), jak těžké je zbavit je strachu, že udělají chybu. Brát je vážně. Dát jim znovu naději, že učení se – studium má smysl.

Pak se i po letech devastace projevují jejich talenty. A přestat poučovat, jen skromně předávat praktické zkušenosti.

Jakube, co se ti líbí doma? Co na cestách?

Poznávání nových krajů mám rád, ale cestování autem nebo letadlem ne. “Všude dobře, doma nejlíp.”

Doma jsem rád a rád to poznám i jinde.

Jakubovi přibývá i pravidelných aktivit, výtvarka na ZUŠ, skautské schůzky a akce.

Spontánně se objevují další učitelé – lidé, kteří něco opravdu znají a dělají.

Sedlák Eda má velké srdce a trpělivost, výsledkem jsou hodiny strávené s ním v dílně a výrobky z kůže.

Při skautských akcích se nám znovu potvrzuje, že absence soutěžení a rivality vede k velmi rozvinuté sociální kompetenci, pokud je okolí adekvátní a vnímavé.

Máme velké štěstí na vedoucí Bobšu a Boba, pod jejichž vedením se z kluků stávají partáci a kamarádi.

Na Hájence se nám objevují různé skupiny, jak dětské, tak smíšené.

Svobodné setkávání přináší radost a další hodnotné impulzy.

Dnes k nám jezdí mladí dospělí, kteří s námi začínali jako děcka.

Leta praxe ukázala, že skupina dětí starších a mladších se o sebe postará, nerušíme-li.

Zátěž moderní doby si přináší všichni, odpoutat se od mobilu, “povinností”, zahlcenosti. Nadechnout a hurá, všichni po tom vskrytu touží, ne všichni to zrealizují.

Každoročně organizujeme výpravu do hor.

Jakub se účastní od prvního roku života.

Parta patnácti dospělých a patnácti dětí.

Místa nedostupná autem, i tři hodiny výstup, výbavu na týden pobytu si musíme unést.

Nepřipravujeme žádný speciální program pro děti. Život sám je dostatečným impulsem.

Vybavuji si stmívání na Laufenerhütte, kdy s přicházející tmou se začali objevovat naši trpaslíci.

Zkoumali skalní trhliny a jeskyně v okolí. Zcela samostatně, kompetentně. Starší byli oporou

mladším... Po večeři (sami si jídelníček plánujeme, potraviny vyneseme a uvaříme) pak umyli nádobí

po třiceti lidech. Samozřejmě po celodenní vysokohorské túře, my dospělí jsme zdolávali naši únavu a chladné Weizenbier na terásce.

Máme i zkušenosti příkré, ale je jich minimum.

Většinou s lidmi, kteří nemají rozhled a zůstávají v zajetí prožívání materialisticko – technokratického 20tého století.

Ty se učíš doma a nechodíš do školy? Tak to budeš hloupej! (Výrok trenéra, který dlouhá léta učí děti badminton.)

Takové necháváme stát jako patníky a s úsměvem jim máváme z nových horizontů našich svobodných cest.

Devítiletému Jakobovi jsme situaci vysvětlili. Ujistili ho, že hloupý není on. V rámci utužování ho pak požádali aby dochodil půl rok 2krát týdně, bral si z tréninků to dobré (badminton ho opravdu bavil a baví dál, když hrajeme doma), a pokusil se v sobě trenéra neutralizovat – usmát se a jít dál.

Těžká práce pro děcko. Učinil ji, do jaké míry se uvidí.

Na konci pololetí se svobodně rozhodl na tréninky už nechodit.

Nebojujeme za práva, ale uskutečňujeme je, naplňujeme.

Postaví-li se do cesty překážka nad naše síly (instituce, nebo stát), používáme taktiku: v tichosti obejít, nechat být, vyřídit nezbytné a dál dělat svoje.

Kufříková metoda.

Přicházíme s Kubou do první třídy.

Vítá nás milá paní učitelka Lenka, které jsme za mnohé vděční.

I za krásné odpoledne nad kufříkem, který jsme si ze školy odnesli.

Jakub se doma probírá jednotlivými věcmi. Převážně plastovými a papírovými reklamními artefakty a prohlíží si je.

Tati, proč nám dali tolik neužitečných věcí, které nepotřebujeme?

Probíráme se kufříkem znovu společně a musím s ním souhlasit.

Máme před sebou předobraz celého dalšího procesu edukace. Zahrnutím v nevhodný čas neadekvátními impulzy se školákům ztrácí smysl a vztahy, schopnost odlišit zásadní a podružné.

Stávají se konzumenty.

Konzumuješ-li v raném věku vzdělání, pozřeš později vše.

Lehce a nenápadně se do pastiček konzumu dostáváme, těžce a bolestně se jich zbavujeme.

Kufříková metoda je ilustrativní a legrační alegorie existenciálního determinování celých generací.

Vzdělávací systém založený jen na víře v materialismus a vědu, která stále častěji rozkrývá hlubiny až do metafyzická, která naráží na své meze a nedokáže již vysvětlit omezení, jež si sama sobě uložila, je nereformovatelný.

Kufříková metoda je minulost a bolest dvacátého století.

Stav je to již neudržitelný, nevysvětluje, ale zatemňuje záhadu světa a života.

A čím jiným by měla být škola, než školou života a pro život?